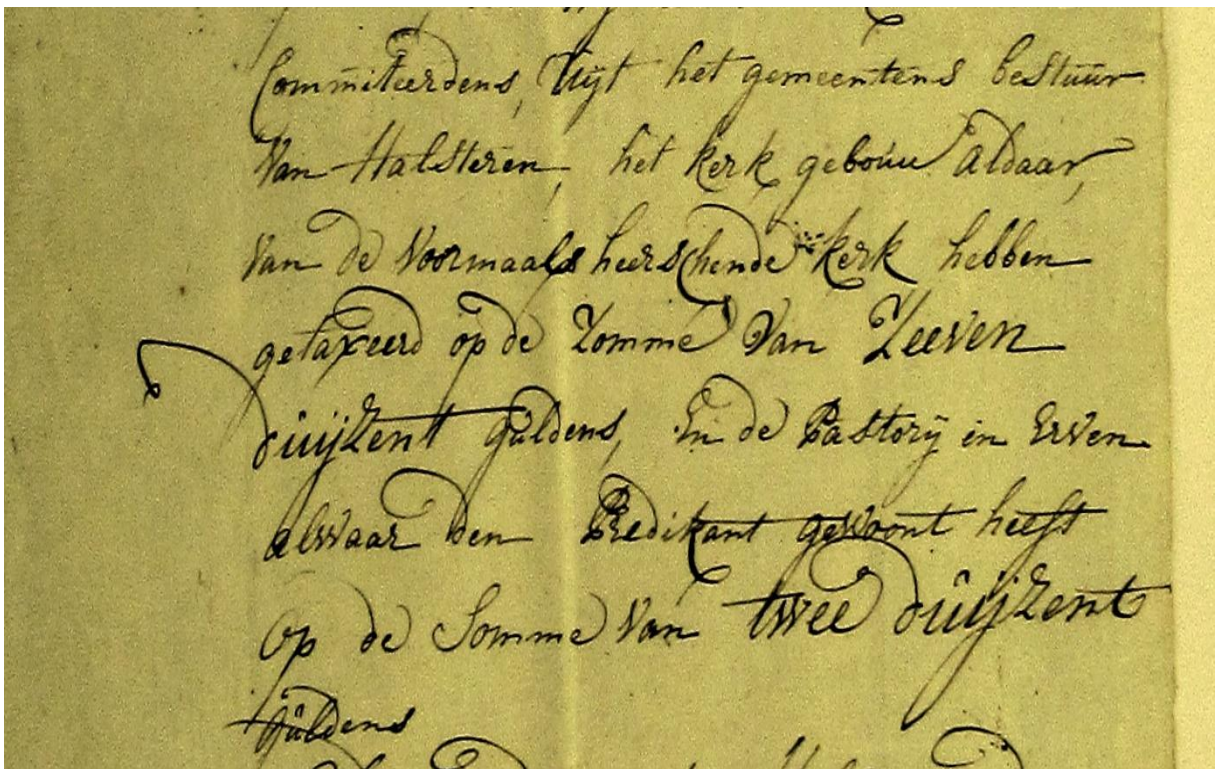

Wetenswaardigheden van de oude Ned. Hervormde kerk in de Schoolstraat in Halsteren 1798 en 1971.

Auteur: Hans Jordans

De opkomst van Napoleon en de vorming van de Bataafse Republiek (1795 – 1806) bracht veel onrust bij de Nederlandse Protestanten. Veel van de eerder naaste gebouwen van de Rooms-katholieken moesten weer worden afgestaan. Weliswaar kregen zij daarvoor geldelijke compensatie, maar die bedragen waren vaak niet in overeenstemming met de werkelijke waarde.

Committerden, tijt het gemeentens bestuur
van Halsteren, het kerk gebouw daaar,
van de voormaals heerschende kerk hebben
getaxeed op de Somme van Leeven
vijfent guldens, In de Pastory in Erven
daaar een Predikant geboort heeft
op de Somme van twee vijfent
guldens

Het taxatierapport detail.

Op 23 juli 1798 verschijnt een taxatierapport van Engel Witte, meester-timmerman en Willem van op Zandt (beiden uit Tholen) en Cornelis van der Schrieck, ook meester-timmerman en H.C. van Cleef beiden uit Bergen op Zoom. Het betreft de huidige Martinuskerk in Halsteren en de bijbehorende pastorie. Dit in het kader van de teruggave van de oude RK bezittingen in opdracht van het bewind van de Bataafse Republiek. De getaxeerde bedragen zijn 7000 gld voor de kerk en 2000 gld voor de pastorie. Deze bedragen waren tijdens het schikkings-proces een onderwerp van discussie. De NH-gemeenschap vond dat deze bedragen duidelijk te laag waren getaxeed.

Naar aanleiding van deze taxatie werd een schikkings-overeenkomst gemaakt. Dat hield in dat de beschrijving van de kerk en pastorie, die qua tekst door de gemeenschap ook overgenomen werd. Dat geschiedde in sept. 1798.

Een inventarisatie van de meubelen en religieuze attributen vond plaats in oktober 1799.

Toch heeft het nog even geduurd voordat alle problemen waren opgelost, waaronder een opknapbeurt. Zodoende werd de eerste mis pas in 1802 in de Martinus opgedragen door pastoor van Beers. Dit betekende dat de Nederlandse Hervormde gemeenschap, die de schikking "opgedrongen" ervoer, moest uitzien naar een nieuw onderkomen.

Het was geen gemakkelijke opgave want het ledental van de gemeente was zeer laag, dus het financiële gedeelte was navenant. Daardoor kon de N.H.-gemeente slechts een klein vertrek huren.

Een niet verwachte meevaller kwam er in 1821 van het toenmalige Ministerie van Eredienst divisie voor het oude dak kruis van het Kerkje Gereformeerden en Hervormden.

Een bijdrage van fl. 2000,- voor de opbouw van een kleine kerk. Hiermede kon in de Schoolstraat 8 een kleine kerk worden geconstrueerd.

In de archieven van het ministerie werd echter geen bewijs van deze fl. 2000,- gevonden, laat staan een verwijzing naar een "schenking". Ook het bouwen van de kerk (plattegrond), een architect en of voldoende financiën werden niet teruggevonden.

Maar wel had de NH-gemeente Halsteren inkomsten uit percelen in zowel de Auvergne- als de Beymoer-polder.

Vanaf februari 1825 konden de Hervormden hun bijeenkomsten houden in het kerkje in de Schoolstraat 8.

1970, het oude kerkje is nu jeugdhuis.

Het kerkje met de kosterwoning.

In WOII mocht het kerkje niet gebruikt worden, waardoor de stabiliteit van het pandje zwaar heeft geleden.

In 1954 wordt in de Gemeenteraad Halsteren een voorstel gelanceerd tot de bouw van een verenigingsgebouw. De NH-gemeenschap zou daar ook bij betrokken raken want dit gebouw zou gebouwd kunnen worden op de plaats van de oude dorpschool en het kerkje op de hoek van de Schoolstraat en de Dorpsstraat. Een deel van die grond en ook nog grond in het Lindenlaantje waren eigendom van de NH-gemeenschap. De kerkenraad besloot echter dat die grond nu niet werd verkocht aan de gemeente Halsteren. Hier lag de verzuiling nog wel aan de basis. De NH-gemeente had er geen vrede mee als van het op te richten verenigingsgebouw alleen RK groepen gebruik mochten maken.

Maar de burgerontwikkeling in Halsteren stond niet stil.

In een brief, gedateerd 8 sept 1959, aan het Ministerie van O, K en W verzoekt de kerkvoogdij van de Ned. Hervormde gemeente Nieuw Vossemeer-Halsteren om de mogelijkheid te bekijken of zij de oude Martinuskerk, die toen in gebruik was bij de gemeente Halsteren, eventueel konden huren. Zij maakten daarbij gewag van het feit dat de NH. gemeente in Halsteren fors was gegroeid door militairen uit de Bergse garnizoenen en de vestiging van het Christelijk Neurose centrum de Viersprong. Veel patiënten hiervan zijn voor hun kerkelijke beleving gericht op Halsteren. Ook is er een overloop van personen ontstaan door de groei van Bergen op Zoom, die gebruik maken van Halsteren als woongemeente.

(De auteur van deze korte kroniek was in 1968 de eerste bewoner in de wijk Konijnenberg aan de Gagelweg nr. 1)

Tevens stellen zij dat een mogelijke terugkeer naar de originele functie van de Martinuskerk een aantal bij de gemeente gemelde zaken zal oplossen.

Dit schrijven is gebaseerd op de huidige NH-gemeente van 220 zielen, die sinds 1930 (toen 6 gezinnen) is ontstaan. In een vervolg schrijven van 19 december 1959 en na een gesprek hierover met heren van het ministerie geeft de kerkvoogdij aan de oude Martinuskerk ook eventueel te willen kopen.

In de tijd na WOII is de Martinus een aantal malen verhuurd voor diverse doeleinden. Deze "verhuring" werd verzorgd door de gemeente. Ook is er van de zijde van de RK-gemeenschap een vraag naar huur van de Martinuskerk, want ook daar stoeit men met ruimtegebrek.

De dienst der Domeinen sluit uiteindelijk een overeenkomst met de NH-gemeenschap.

In de wetenschap dat eind 1961 na de restauratie van de Martinuskerk (met een besteed bedrag van fl. 400.000, =) de NH-gemeenschap de nieuwe eigenaar gaat worden.

Op 14 februari 1963 worden het pand en de grond aan de Schoolstraat te koop aangeboden aan de gemeente Halsteren, die uiteindelijk in 1968 het geheel opkoopt. Het blijft even leegstaan of wordt voor opslag gebruikt tot het moment komt dat het pand gekraakt wordt door de jeugdbeweging Jongerengroep 74 eind zestiger jaren van de 20^e eeuw.

Die slepen er matrassen en kaarsen binnen en richten zo het haveloze pand (dat op de nominatie staat om gesloopt te worden) weer ietwat knus en fatsoenlijk in. De jeugdbeweging krijgt op die wijze een bevestiging van hun bestaan en een onderkomen voor "activiteiten". Er wordt weliswaar via de dorpsroddel gemord rond de beweging en er volgt uitleg o.a. aan wethouders en de burgemeester.

Vooralsnog wordt de situatie geaccepteerd en verder opgeknapt en in oktober 1970 wordt het pandje nog eens officieel geopend. Dat gebeurde op 24 oktober 1970 door mevr. Joke Storm-Bosch. (foto Dick de Boer/ WBA FTOP01145).

Kort erna is er begin december tot tweemaal toe een brandje in het oude kerkje. Nog steeds beluistert men dat die brand zou zijn aangestoken, maar enig bewijsstuk daarvoor ontbreekt.

In 1971 wordt het pand definitief gesloopt ten faveure van het verenigingsgebouw de Wittenhorst en de jeugdgroep gaat verder in barakken op het oude De Leeuw terrein.

Waardevol!

Foto: E de Goffau

In het boekwerk 7 eeuwen Halsteren op de blz. 305 t/m 311 vindt u de ontwikkeling van de geestelijke leiding van de Halsterse NH-gemeenschap. Ook diverse info over de NH-gemeenschap wordt hier wat uitvoeriger belicht.

Tevens zijn er diverse waardevolle kerk-relicten door betrokken personen uit de "restafval" bakken gered en opgeslagen. O.a. het haantje en het kruis (hierboven). Ook de orgelbank en het preekstoel-leeslampje kan men heden ten dage nog aantreffen. De orgelbank bij het Timpe-orgel en het lampje bij het Pels en van Leeuwen koororgel in de Martinuskerk.

HJ/ 20260331